

1984/85:98**Fredagen den 15 mars**

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Svar på fråga 1984/85:438 om regeringsöverläggningar med Irans vice utrikesminister**Anf. 1** Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har, med anledning av inbjudan till Sverige av Irans vice utrikesminister Kazempour Ardabili, frågat mig vad anledningen till inbjudan är samt vad som har diskuterats vid de överläggningar som ägt rum.

Kazempour Ardabili är vice minister med ansvar för ekonomiska och internationella frågor i det iranska utrikesministeriet.

Statssekreterare Carl Johan Åberg besökte på iransk inbjudan i maj 1983 Teheran i spetsen för en svensk näringslivsdelegation, som företrädde svenska exportintressen, bl. a. inom sektorerna transport, jordbruk, stål, telekommunikationer, kraftöverföring samt byggnads- och anläggningsverksamhet. Han inbjöd därvid Ardabili till ett svarsbesök i Sverige, vilket nu kom till stånd.

Vid de samtal som ägt rum mellan å ena sidan den iranska delegationen och å andra sidan den svenska delegationen, ledd av statssekreterare Åberg, har diskuterats bilaterala handelsfrågor rörande såväl svenska exportmöjligheter som frågan om svenska företags oljeköp.

Anf. 2 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar utrikeshandelsministern för svaret på min fråga.

När en minister från ett annat land besöker Sverige brukar praxis vara att pressen och därmed allmänheten informeras om besökets syfte och karaktär. Oftast brukar ett program presenteras där studiebesök, samtal och överläggningar redovisas utförligt. I februari besökte Irans vice utrikesminister Sverige. Inga uppgifter lämnades ut i förväg om besöket. Ansvariga på UD:s pressrum visste inte besked. Den politiska avdelningen svävade på målet.

Fredagen den
15 mars 1985

*Om regeringsöver-
läggningar med
Irans vice utrikes-
minister*

Det var mot denna bakgrund jag frågade vad anledningen var till att den svenska regeringen inbjudit denne man och vad som diskuterades vid överläggningarna.

Det framgår av svaret att statssekreterare Åberg och en näringslivsdelegation samtalat om handelsfrågor. Därutöver skulle jag vilja fråga: Varför hölls besöket så hemligt? Träffade denne vice utrikesminister något svenskt statsråd vid sitt besök? Diskuterades därvid också frågan om utbildning vid svenska universitet av Khomeini-trogna studenter, alltså den fråga som vi diskuterade i oktober i fjol?

Anf. 3 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikströms intresse för våra pressrutiner är fascinerande. Men det är på det sättet, Jan-Erik Wikström, att min informationssekreterare i precis vanlig ordning skickade ut ett pressmeddelande till offentlig press om Ardabilis besök, på samma sätt som vi alltid brukar göra. Så det är ingenting konstigt med det. Dessutom höll Ardabili en presskonferens i Stockholm när han var här. Det är ingenting konstigt med det heller. På den punkten kan jag alltså lugna Jan-Erik Wikström: besöket har inte hemlighållits utan offentliggjordes i vanlig ordning av mitt departement.

Sedan frågar Jan-Erik Wikström vilka personer Ardabili träffade utöver statssekreterare Åberg som ledde handelssamtalen. Han träffade bl. a. mig vid ett kort artighetsbesök. Han träffade industriministern, och han träffade statsministern för diskussion om Iran-Irak-kriget. Vidare träffade han näringslivsrepresentanter från bl. a. ASEA, Biva Pack, Saab-Scania, SKF Steel, Svenska Petroleum, Sukab, Volvo, OK, Elof Hansson, Sala International, Gothia, Sweco, Alfa-Laval, Electrolux och Ericsson. Det var alltså ett fullständigt normalt handelsbesök.

Anf. 4 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Så där värst normalt var det inte. Varför var det så att företrädare för UD:s pressavdelning och flera andra, även statsrådet Hellström närstående handläggare, bl. a. sade att man måste återförsäkra sig uppåt för att våga lämna ut några uppgifter om besöket? Någon annan anförde att det var av säkerhetsskäl som man hemlighöll programmet.

Det är lätt att efteråt komma och säga att det rådde fullständig öppenhet. När pressen begärde uppgifter var det minsann inte så lätt att få ut några uppgifter.

Det hade naturligtvis också varit intressant att i svaret ha fått de uppgifter som nu gavs i det kompletterande svaret. En rad svenska ministrar satte sig alltså ned och diskuterade med denne ledande företrädare för Khomeini-regimen om både politiska frågor och annat.

Till sist: Jag ställde också frågan om utbildning vid svenska universitet av Khomeini-trogna studenter diskuterades vid detta besök.

Anf. 5 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Nej, utbildning av iranska tandläkare vid svenska universitetet diskuterades inte under detta besök.

Det är väl inte så konstigt om man inte får besked när man vänder sig till UD:s pressrum, eftersom det över huvud taget inte är UD:s pressrum som ger ut pressmeddelanden när min avdelning har ansvaret för besöken. Rutinen är alltid den att det är min informationssekreterare som ger ut pressmeddelanden och inte UD:s pressrum. Så har det alltid varit.

Vi har ingalunda någon praxis att i förväg dela ut detaljprogram i samband med besök. På den punkten har Jan-Erik Wikström helt enkelt fel. Däremot offentliggör vi givetvis besöken.

Anf. 6 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det torde nog vara så, att nästan alla har fått ett intryck av att man var mån om att hålla tyst om det här besöket. Jag kan väl förstå skälen till detta.

Anf. 7 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Att offentliggöra ett besök är ju inte precis att hålla tyst med det, Jan-Erik Wikström.

Anf. 8 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är kanske onödigt att jag skall behöva stå och läsa upp vad enskilda journalister har skrivit om de samtal som fördes med UD.

Jag förstår mycket väl att man i varje fall i förväg tyckte det var litet onödigt att redovisa besöket av denne Khomeini-regimens företrädare. Jag skulle för min del ha ganska dåligt samvete över huvud taget för besöket.

Anf. 9 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikström får väl överlägga med sitt eget samvete. Han tillhörde ju själv en regering som så sent som 1982 eftersträvade normala handelsförbindelser med Irans regering. Han deltog själv så sent som 1982 i regeringsbeslut i avsikt att främja Sveriges handel med Iran. Det tycker jag var riktigt gjort, men har han nu en annan uppfattning förstår jag att han vill överlägga med sitt samvete.

Anf. 10 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är möjligt att det gjordes någon felbedömning av någon av de regeringar jag tillhörde – det vill jag inte alls utesluta. Men sedan dess har det pågått en lång debatt om detta, och det som förvånar mig är att Mats Hellström liksom bara viftar bort problemet. Han tycker det är fullständigt naturligt att sitta och förhandla med en företrädare för en av de blodigaste regimer som finns. Det var en fullständigt naturlig fråga, det är inte mitt samvete det gäller. Jag tycker Mats Hellström har anledning att fundera över om det aldrig finns någon moralisk dimension i de frågor han sysslar med.

Fredagen den
15 mars 1985

*Om jämställdhets-
och kvinnoforsk-
ningen*

Anf. 11 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Skälet till att jag tog upp samvetsfrågan var att det borde röra sig i herr Wikströms huvud vid det här laget, eftersom han själv deltog i en regering som, för att svara på hans fråga, just eftersträvade vanliga handelsrelationer med Iran. Det gör vi också. Detta besök har genomförts på det sätt det vanligen brukas vid sådana handelsbesök, och även offentliggjorts.

Jag menar – och där skiljer sig min uppfattning från den Jan-Erik Wikström har i dag – att det vore direkt fel av Sverige att isolera Iran.

Anf. 12 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Eftersom Mats Hellström så gärna vill föra den här debatten på det personliga planet vill jag ställa en rak fråga: Känns det inte på något sätt underligt att sitta och diskutera med en ledande företrädare för Khomeini-regimen, när Mats Hellström vet hur den på löpande band avrättar människor med annan tro, människor med annan livsåskådning och homosexuella? Det är en av de värsta förtryckarregimer som finns. Man kan inte två sina händer hur lättvindigt som helst!

Anf. 13 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har just tvätt sina.

Vi har fört en debatt förut här i kammaren om våra förhållanden till Iran. Nu vidgar Jan-Erik Wikström frågan utöver den han ställde. Jag vill upprepa helt kort vad jag har sagt i en längre debatt. Jag menar att det absolut vore fel väg för Sverige att bidra till att isolera Iran i det här laget.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på fråga 1984/85:397 om jämställdhets- och kvinnoforskningen

Anf. 14 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat statsrådet Gradin om det överensstämmer med regeringens intentioner i vad gäller kvinnoforskningen att arbetet vid Forum för kvinnoforskning vid universitetet i Stockholm reduceras till förmån för en halv docentur i jämställdhetsforskning. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Medlen för jämställdhetsforskning under anslaget till de samhällsvetenskapliga fakulteterna disponeras av universitetet efter fördelningsbeslut av universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Innevarande budgetår disponeras totalt 1 142 000 kr.

Enligt UHÄ:s anvisningar skall medlen användas för att vid universitetet stödja uppbyggnaden av en tvärvetenskaplig basorganisation för jämställdhets- och kvinnoforskning. En stor del av dessa medel har använts för seminarier och kontaktskapande verksamhet vid de forum för jämställdhets-

forskning som i något olika former etablerats vid universiteten.

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden i Stockholm har diskuterat ett förslag att omfördela medlen för jämställdhetsforskning. Förslaget syftar till att möjliggöra inrättande av en halv docenttjänst i jämställdhetsforskning vid någon av de samhällsvetenskapliga institutionerna.

Det ankommer på berörda högskolemyndigheter att fördela dessa medel enligt UHÄ:s anvisningar. Jag har fullt förtroende för myndigheterna i detta avseende.

Anf. 15 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

De här pengarna – som av UHÄ tilldelats Forum, för uppbyggande av en tvärvetenskaplig basorganisation för främjande av jämställdhets- och kvinnoforskning – har Forum i Stockholm sedan 1979 använt på bl. a. följande sätt. Man har inrättat en halv forskarassistenttjänst och en halv byråsekreterartjänst. Dessa personer svarar för den kunskapsuppbyggande och forskningsinformativa verksamheten. De ordnar seminarier, medlemsmöten, konferenser och forskarkurser, och de bjuder in internationellt kända kvinnoforskare, köper in litteratur och prenumererar på viktiga tidskrifter. Allt detta förmedlar de vidare till de kvinnliga forskarna och medlemmarna vid universitetet. Det sker varje månad. De har också i en rapport belyst situationen för kvinnliga forskare vid Stockholms universitet.

En bra kvinnoforskning är alltid utmanande, om det är en forskning som utgår från kvinnoperspektivet. Den är oerhört viktig för de kvinnliga forskarna och för den vetenskapliga världen. Kvinnoforskningen utgår ifrån helt andra värderingar än den traditionella forskningen. Den är alltid problemorienterad och kritisk, och den är oftast tvärvetenskaplig till sin karaktär.

Detta har alltså Forum lyckats mycket bra med. Nu försvinner över hälften av de medel som Forum disponerat. Det är nämligen inte så som statsrådet sade, att fakultetsnämnden bara har diskuterat att omfördela medlen, utan man har i december beslutat att omfördela medlen, att ta pengar från Forums verksamhet och inrätta denna halva docentur. Jag anser att fakultetsnämnden på detta sätt inte visar någon respekt för Forums arbete.

Utbildningsministern uttalar sitt förtroende för myndigheten när det gäller medelsfördelningen. Det kan väl vara bra, men i detta fall gäller följande. Tidigare, i proposition 1983/84:107, uttalade utbildningsministern att det under anslaget Humanistisk- samhällsvetenskapliga forskningsrådet kommer att beräknas medel för forskartjänster i jämställdhetsforskning. Utbildningsministern sade vidare: "Medel bör härutöver – liksom hittills – även i fortsättningen utgå för jämställdhetsforskning vid universiteten från anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna, att fördelas till resp. forum/centrum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning."

Vad är det som gäller? Skall Forum få behålla sina medel och docenturen inrättas dessutom, eller skall docenturen inrättas på bekostnad av Forums arbete?

Fredagen den
15 mars 1985

*Om högskolestude-
randes förkunskaper i svenska och
engelska*

Anf. 16 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Man måste ju i allt beslutsfattande följa vissa regler, och i det här fallet är reglerna sådana att det är universitetet som beslutar om fördelningen av de medel som riksdagen har ställt till förfogande. Universitetet skall följa de anvisningar som UHÄ har utfärdat och som bygger på vad som anförts i propositionen och riksdagsbeslutet. Om så inte sker, och det skulle visa sig att det behövs nya beslut, utgår jag från att UHÄ återkommer till regeringen med ett förslag.

Anf. 17 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag tolkar det som att det i det här fallet är myndigheten som har fattat ett beslut som strider mot vad regeringen tidigare har uttalat, dvs. att man skall främja en kvinnoforskning vid universitetet som är uppbyggd såsom Forums verksamhet.

Jag räknar med att Forum även i framtiden, för medel från UHÄ, kan fortsätta sitt oerhört viktiga arbete på kvinnoforskningens område.

Anf. 18 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det var en något för snar slutsats. Jag yttrade mig i procedurfrågan. Jag lägger mig således inte i hur fördelningen av medel sker, så länge man följer proceduren.

Anf. 19 MARGÓ INGWARDSSON (vpk):

Herr talman! Proceduren i det här fallet har varit att en myndighet har tagit pengar från en organisation för att inrätta en docenttjänst. Organisationen i fråga vill inte ha denna docenttjänst, eftersom det innebär att den övriga verksamheten slås sönder.

Såvitt jag kan se strider handlings sättet i den här procedurfrågan mot vad regeringen tidigare har uttalat när det gäller kvinnoforskningen och stödet till denna. Jag tolkade utbildningsministerns svar som att också hon ansåg att det föreligger vissa skiljaktigheter mellan vad regeringen anser och hur fakultetsnämnden har handlat. Jag förväntade mig därför att regeringen skulle bevaka ärendet och se till att Forum fick sina pengar. Men detta var kanske en alltför snar slutsats.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1984/85:95 om högskolestuderandes förkunskaper i svenska och engelska

Anf. 20 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jörgen Ullenhag har frågat mig vilka åtgärder som kommer att vidtas för att studerande, som antas till olika högskoleutbildningar, skall ha tillräckliga förkunskaper i svenska och engelska.

För allmän behörighet till högskoleutbildning krävs kunskaper i svenska

och engelska motsvarande slutförd lärokurs om minst två årskurser i gymnasieskolan.

För särskild behörighet till olika högskoleutbildningar kan därutöver krävas sådana förkunskaper som de studerande behöver för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Villkoren för särskild behörighet fastställs av den myndighet som fastställer utbildningsplanen, dvs. för det stora flertalet allmänna utbildningslinjer universitets- och högskoleämbetet.

Tillträdesutredningen (U 1983:03) behandlar för närvarande frågor om bl. a. principerna för behörighet till grundläggande högskoleutbildning. Utredningen skall redovisa sina förslag i höst. Enligt sina direktiv skall utredningen ta del av de studier som gjorts och de erfarenheter som finns av hur nuvarande behörighetsregler har tillämpats och vad denna tillämpning har inneburit för högskoleutbildningen, för de studerandes framgång i studierna och för rekryteringen till olika utbildningar.

Jag har erfarit att tillträdesutredningen har fått del av bl. a. samma erfarenheter som Jörgen Ullenhag åberopar. Jag vet också att utredningen har konstaterat att nuvarande formulering av kraven på kunskaper i svenska och engelska för allmän behörighet i praktiken inte garanterar kunskaper på den nivå som ofta behövs för framgångsrika högskolestudier. Trots detta har högskolemyndigheterna förhållandevis sällan utnyttjat möjligheterna att för särskild behörighet kräva kunskaper i svenska eller engelska utöver vad som krävs för allmän behörighet. Jag räknar med att utredningen i sitt betänkande kommer att behandla frågan om förkunskaper i svenska och engelska från dessa utgångspunkter.

Jag vill tillägga att jag för egen del självfallet anser det viktigt att de studerande i högskolan har goda förkunskaper i svenska samt även i engelska där detta är nödvändigt. Tillträdesutredningens förslag bör dock avvaktas, innan några åtgärder vidtas.

Anf. 21 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min interpellation.

Vid utbildningsutskottets besök på Karolinska institutet den 20 februari i år framhölls från institutets ledning att den nuvarande situationen när det gäller förkunskaper i svenska och engelska för många studerande inom tandläkarutbildningen är helt oacceptabel. Efter besöket på Karolinska institutet har jag närmare studerat situationen vid tandläkarhögskolorna i landet, och jag håller med institutet i dess bedömning. Den nuvarande situationen är minst sagt djupt bekymmersam.

I Stockholm är 52 platser av 60 inom tandläkarutbildningen besatta vårterminen 1985. 20 av platserna är besatta av studerande med utländsk examen. I Göteborg är 39 av 40 platser besatta. 14 studerande har en utländsk bakgrund. I Umeå är endast 32 av 45 platser besatta. 29 studerande kommer från andra länder, och tre är svenskar.

Det är tyvärr uppenbart att många av de utländska studenterna har en helt otillräcklig kunskap både i svenska och i engelska. Det leder till att många

Fredagen den
15 mars.1985

*Om högskolestude-
randes förkunskaper i svenska och
engelska*

studieresultat blir dåliga och att antalet avbrott ligger på en mycket hög nivå. I Umeå har man tvingats gå så långt att man för utländska studerande har satt in stödundervisning i både engelska och svenska för att underlätta för dem i deras studier.

Nyligen har en undersökning gjorts vid odontologiska kliniken vid Karolinska institutet i Stockholm beträffande antalet avbrott eller uppskov samt studieresultat för studerande som antogs till tandläkarutbildningen vårterminen 1984. Av undersökningen framgår bl. a. att 87 % av de svenska studenterna är godkända i 8-10 ämnen – man räknar med att studenterna skall klara 10 ämnen efter ungefär två terminers studier – medan bara 31 % av de utländska studerandena uppfyller de uppställda kraven. Det innebär alltså att över två tredjedelar av de utländska studenterna inte har uppnått godkända resultat efter två terminers studier. Frekvensen avbrott eller uppskjutna studier är 27 % för de utländska studenterna mot 6 % för de svenska.

Herr talman! Från folkpartiets sida har vi en mycket positiv inställning till att vi i Sverige utbildar för världen. Vi har också motionerat om detta i januari i år. Vi bör i Sverige kunna utbilda studenter från u-länderna till t. ex. tandläkare och läkare. Men självfallet måste vi se till att de utländska studenter som vi tar in på våra svenska utbildningar har sådana förkunskaper i svenska och engelska och också i övrigt att de klarar den utbildning som vi erbjuder dem. Det är egentligen ett ganska grymt system att välkomna studenter från andra länder till utbildningar som många av dem inte har en chans att klara.

Lösningen får ju inte vara att kraven på studenterna sänks för att man på det sättet skall kunna få en större genomströmning.

Utbildningsministern säger nu i sitt svar till mig att hon har fått del av samma erfarenheter som jag har fått. Det är bra, men jag tycker att hon är alldeles för passiv när det gäller vilka åtgärder som skall vidtas. I motsats till utbildningsministern tycker jag inte att det räcker med att bara avvakta tillträdesutredningens förslag innan några som helst åtgärder vidtas.

Jag vill därför fråga utbildningsministern: När kommer tillträdesutredningens förslag att tidigast kunna få genomslag? Hur länge skall vi behöva vänta på åtgärder? Jag vill också fråga utbildningsministern om hon inte vid närmare eftertanke ändå kan gå med på att sätta in åtgärder tidigare än vid den tidpunkt då man eventuellt kan få ett resultat av vad tillträdesutredningen föreslår.

Anf. 22 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag delar helt och hållet den uppfattning om situationen som Jörgen Ullenhag har och som han beskriver den. Vi har nu stora problem särskilt i tandläkarutbildningen, framför allt i vad gäller möjligheterna för de elever som inte har svenska som modersmål att ta till sig utbildningen. Här kan man se hur snabbt det skiftar, ty för bara några år sedan var detta en utbildning där konkurrensen var mycket stark och där de studerande också hade särskilt goda förkunskaper när de trädde in i utbildningen. Problem

med förkunskapskrav kan alltså uppkomma när en utbildning inte längre är särskilt attraktiv. Då kommer personer med lägre poäng in på utbildningen, och i den situationen kan det visa sig att det inte räcker med enbart de formella förkunskaper som är fastställda för att man skall klara utbildningen på ett bra sätt. Det är vad som nu har inträffat på tandläkarlinjen.

Studerande som inte har svenska som modersmål har naturligtvis större svårigheter än andra. Riksdagen har ju nyligen tagit ställning till en preparandutbildning för gäststuderande, flykting- och invandrarestuderande. Jag hoppas att den skall ge just dessa studerande bättre förutsättningar att klara sina studier. Studerande med annat modersmål än svenska men med svensk gymnasieutbildning är ytterligare en kategori som kan ha problem i högskolestudierna. Detta med invandrare i andra generationen som studerar i högskolan är en ny situation för oss.

Tillträdesutredningen arbetar med dessa frågor litet mer övergripande, och det är alldeles klart att denna utredning också måste beakta invandrarnas situation. Utredningen skall lämna sitt betänkande till hösten, så det är inte fråga om någon lång väntan. Dessutom tycker jag att man i en sådan här situation bör se över de särskilda förkunskapskraven, och det är en direkt uppgift för UHÄ, som i så fall har möjlighet att agera något snabbare än vad vi kan göra när det gäller att ta upp saker och ting för riksdagsbeslut.

Anf. 23 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Det är riktigt att det är mycket som skiftar ganska snabbt när det gäller tandläkarutbildningen – också de förkunskaper som de studerande har. En annan sak där bedömningarna förändras och som har att göra med den här frågan är ju om vi får en tandläkarbrist i framtiden eller inte. Vi har väl från ganska många partiers sida trott att den nuvarande ramen på 260 platser kanske är något för vid, men vi har ändå stannat för att acceptera den. Situationen är i dag bekymmersam när det gäller arbetslöshet för vissa tandläkare. Men om man inte genomför planerna och utbildar de personer som man har kapacitet för kan situationen bli en helt annan. Jag vågar påstå att det var flera ledamöter i utbildningsutskottet som blev mycket överraskade över den prognos som man gav på Karolinska institutet vid vårt besök där.

Man sade ungefär så här: Om vi inte kan godkänna dem som vi antagit till utbildning och om antalet studieavbrott fortsätter att vara lika stort, kan det mycket väl bli så, att vi får en brist på tandläkare redan på 1990-talet – i stället för den arbetslöshet som i dag råder bland tandläkarna skulle det alltså ganska snart kunna bli en brist på tandläkare. Det säger sig ju självt att om det finns 260 utbildningsplatser och kanske bara 150 studenter utbildas – beroende på studieavbrott, som i sin tur beror på bristfälliga språkkunskaper – kan man hamna i nämnda situation. Det är en väldigt viktig aspekt i detta sammanhang.

Vad jag hakade upp mig på i utbildningsministerns svar var den sista meningen: "Tillträdesutredningens förslag bör dock avvaktas innan några åtgärder vidtas." Det tycker jag inte är försvarbart. Tillträdesutredningens förslag kommer alltså att läggas fram till hösten, om det nu inte blir någon

Fredagen den
15 mars 1985

*Om högskolestude-
randes förkunskaper i svenska och
engelska*

försening. Sedan blir det remissbehandling av ärendet, vilken tar sin tid. Därefter skall den sittande regeringen – vilken färg den nu än har – bestämma sig för om en proposition skall läggas fram eller inte. Om en proposition presenteras för riksdagen, skall ju sedan ett riksdagsbeslut fattas. Sedan skall det riksdagsbeslutet omsättas i praktiken – i form av bestämmelser, förordningar etc. Frågan är: Hur lång tid kommer det att ta innan ett sådant här beslut får genomslag i praktiken? Såvitt jag förstår kommer det att ta år innan så sker. Det innebär att man under tiden, om ingenting händer, kommer att fortsätta att ta in en mängd utländska studenter, av vilka många inte har en chans att klara utbildningen helt enkelt därför att de saknar kunskaper i svenska och engelska.

Jag vet inte om utbildningsministern har träffat några lärare på Karolinska institutet. Det är möjligt att hon har det. Jag noterar dock att utbildningsministern förstår att det här är ett problem. Många av lärarna på Karolinska institutet är rätt så förtvivlade över situationen. Det är nämligen i dag i många fall svårt att bedriva en meningsfull undervisning. Så långt har det faktiskt gått. Jag menar således att situationen är extraordinär och att åtgärder därför bör vidtas betydligt snabbare och med stor bestämdhet. Det kan inte vara omöjligt att sätta in åtgärder innan resultatet av den sittande utredningens arbete föreligger.

Jag noterar ändå en liten öppning i utbildningsministerns senaste inlägg. Det skulle alltså finnas en möjlighet att göra någonting nu, innan tillträdesutredningens förslag föreligger. Jag tar fasta på utbildningsministerns uttalande och hoppas att hon frångår sin ståndpunkt i interpellationssvaret, nämligen att ingenting kan göras innan tillträdesutredningen lagt fram sitt förslag.

Om utbildningsministern ändrar uppfattning på den punkten, bör det vara möjligt att snabbt och kraftfullt vidta åtgärder.

Anf. 24 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Vi känner tydligen båda två oro över situationen. Åtgärder måste alltså snabbt vidtas. Men frågan är vilken typ av åtgärder det är som behövs. Vad jag ville säga i mitt interpellationssvar var att det inte är åtgärder från regering och riksdag som behövs i den här akuta situationen, utan det viktiga är det arbete som pågår inom högskolorna och högskolemyndigheterna och som snabbare kan leda till resultat. Men det allra viktigaste i detta sammanhang tror jag är att vi får en nyanserad diskussion om tandläkarnas arbetsmarknadssituation framöver. Det är ju på den punkten som ungdomarna alltid reagerar. Som det nu är söker alltför få till tandläkarutbildningen. Det stora problemet i dag är alltså att rekryteringen är så svag och att således många med ganska svaga förkunskaper kommer in på utbildningen.

Anf. 25 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! På två punkter håller jag med utbildningsministern. För det första är det bra om vi får en nyanserad diskussion om arbetsmarknadssituationen för tandläkare. Jag har försökt att bidra till en sådan nyanserad

diskussion genom debatten här i dag. För det andra är vi överens om problemets allvar. Men vi är uppenbarligen inte överens om hur snabbt åtgärder skall sättas in. Jag tycker att utbildningsministern vid nästa överläggning med UIÄ:s ledning skall ta upp detta spörsmål och förutslutningslöst ställa följande frågor: Kan vi inte vidta åtgärder snabbare? Kan vi inte hjälpas åt, så att man slipper att i efterhand avsätta oerhört stora resurser för att, t. ex. parallellt med utbildningen i Umeå, lära studenterna svenska och engelska? Går det inte att snabbt få till stånd en förutbildning, och kan man inte vidta åtgärder som något ligger vid sidan av de fasta bestämmelser som redan finns?

Om utbildningsministern lägger fram ett förslag i den riktningen inför riksdagen, lovar jag att utbildningsministern kommer att få folkpartiets stöd.

Anf. 26 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag kan visst lova Jörgen Ullenhag att när jag nästa gång träffar UHÄ-ledningen skall jag fråga exakt vad som sker. Då tror jag att jag får svaret att diverse åtgärder redan är på gång. För att visa handlingskraft räcker det nämligen inte för utbildningsministern eller för riksdagen att bara trycka på en knapp. Jag tror högskolemyndigheterna om att ha den här frågan under uppsikt – det som går att göra snabbt, det kommer också att ske.

Anf. 27 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag vet att det inte är så enkelt som att bara trycka på en knapp, men jag vet också att utbildningsministern i kraft av sitt ämbete har utomordentligt goda möjligheter att ta upp den här frågan och ta initiativ och även föreslå att det tas beslut i riksdagen som rättar till en situation som inte är bra. Den möjligheten tycker jag att utbildningsministern skall använda sig av i stället för att säga att några åtgärder inte skall vidtas innan en statlig utredning lagt fram sina förslag. Det var egentligen detta som var min poäng.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1984/85:104 om åtgärder för att komma till rätta med teknikerbristen

Anf. 28 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jörgen Ullenhag har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att komma till rätta med teknikerbristen.

Man måste i detta sammanhang skilja mellan den akuta bristsituation som i dag föreligger inom vissa tekniska områden och behovet av tekniker på något längre sikt.

Den akuta situationen inger anledning till oro. Den innebär bl. a. problem för de tekniska högskolorna att rekrytera och behålla kvalificerade forskarstuderande och lärare. Jag har haft flera kontakter om detta med de berörda högskoleledningarna, och jag hoppas att dessa skall ge underlag för åtgärder.

*Om åtgärder för att
komma till rätta
med teknikerbris-
ten*

Jag har också noterat ett positivt intresse från näringslivets sida att bidra till att komma till rätta med de akuta problemen. Jag tar fasta på detta intresse och kommer att ta initiativ till fortsatta överläggningar med näringslivets organisationer.

När det gäller det långsiktiga behovet saknas i stort sett mera heltäckande prognoser. Regeringen uppdrog i december 1984 åt Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) att kartlägga behovet av åtgärder för att säkerställa tillgången på kvalificerade tekniker och att utreda om företagens ökade personalefterfrågan är ett uttryck för en permanent förändring eller om den är av mer konjunkturbetingad natur. IVA kommer vidare att undersöka vilka krav och vilka kompetenser som företagen kan förutse liksom behovet av ingenjörer och tekniker på olika nivåer. Här kan också nämnas att jag räknar med att universitets- och högskoleämberget (UHÄ) i sin nästa anslagsframställning skall redovisa ett mera planmässigt underlag för beslut om dimensioneringen av olika typer av civilingenjörsutbildning.

Den ingenjör- och teknikerbrist vi upplever i dag går – såvitt gäller högskoleutbildad personal – till en del tillbaka på de nedskärningar i utbildningskapaciteten som genomfördes för fyra fem år sedan. Därefter har utbildningskapaciteten ökat kraftigt. Sedan budgetåret 1981/82 har således gymnasieskolans fyraåriga tekniska linje fått ca 1 000 nya platser, en ökning med 10 %, civilingenjörsutbildningen ca 650, en ökning med 20 %, matematisk-naturvetenskaplig högskoleutbildning ca 300, en ökning med 30 %, och lokala högskolelinjer inom den tekniska sektorn närmare 700 nya platser, vilket är mer än en tredubbling.

Härtill kommer att driftspersonalutbildning och yrkesteknisk högskoleutbildning har ökat sin kapacitet med ca 20 % vardera.

Nuvarande regering har gjort en kraftig satsning på teknisk utbildning. I årets budgetproposition föreslår jag en ytterligare utbyggnad vad gäller både ingenjörsutbildning och annan teknikerutbildning.

Man måste dock hålla i minnet att det tar uppemot fem år att utbilda en civilingenjör och många år att utbilda en tekniker av annat slag. Det tar således tid innan en ökad utbildningskapacitet får genomslag på arbetsmarknaden. Det finns självfallet också bara begränsade möjligheter att inom det reguljära prognos- och planeringsarbetets ram i tid förutse så markanta ökning av behovet av utbildade som det vi nu upplever.

Det är också ett problem att alltför många avbryter sin tekniska utbildning i förtid, både i gymnasieskolan och i högskolan. Framför allt är den relativt låga genomströmningen i civilingenjörsutbildningen oroande. Det pågår för närvarande ett arbete inom UHÄ med åtgärder för att komma till rätta med detta problem. I det sammanhanget är både utbildningsinnehåll, studieuppläggning och tillträdesregler sådana faktorer som måste beaktas.

Jag vill här också rikta uppmärksamheten på den outnyttjade begåvningsreserv som kvinnor utgör. Regeringen har bl. a. startat en kampanj för att rekrytera kvinnor till industrin och till tekniska yrken. I den nyligen framlagda propositionen om kvinnornas villkor på arbetsmarknaden föreslår regeringen åtgärder bl. a. för att öka rekryteringen av kvinnor till tekniska utbildningar.

Slutligen vill jag peka på att fortbildning och vidareutbildning av redan yrkesverksamma är en snabb väg att höja kompetensen i industrin. Jag hoppas också att satsningar på fortbildning skall underlättas väsentligt genom riksdagens nyligen fattade beslut om förnyelsefonder. Jag räknar med att inom kort kunna presentera en proposition om frågor som gäller hur det offentliga utbildningsväsendets resurser skall kunna utnyttjas för uppdragsutbildning för bl. a. industrins behov.

Anf. 29 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på även denna interpellation. På många sätt tycker jag att det var ett bättre svar än svaret på min förra interpellation, eftersom utbildningsministern tar upp ett antal förslag på ett betydligt mer offensivt sätt. Historiskt sett har industrin i vårt land drabbats av en utdragen teknikerbrist vid några tillfällen under 1900-talet. Det skedde vid seklets inledning, men också under 1950- och 1960-talen. Slutligen har vi den teknikerbrist som har uppmärksammats i mitten på 1980-talet.

Dagens teknikerbrist är på många sätt mycket oroande. Visserligen fattas en del uppgifter som kan ge en ordentlig prognos, men det finns ändå så mycket att ta på att man kan bilda sig det omdöme jag nyss gjorde. I höstas gav Civilingenjörsförbundet SIFO i uppdrag att undersöka teknikerbehovet i industrin under de närmaste åren. 350 företag, med sammanlagt 235 000 anställda, fick svara på frågor om vilka tekniker de trodde sig vara i behov av i framtiden. Datateknikerna och elektronikingenjörerna var de klart mest populära ingenjörerna bland de 14 olika utbildningsinriktningar som finns i dag vid de tekniska högskolorna. 1983 utexaminerades 353 elektroteknikingenjörer i vårt land. SIFO-undersökningen redovisade att industrin hade ett nyanställningsbehov på 940 elektronikingenjörer under 1984. Det var alltså tre gånger så många som de som gick ut från de tekniska högskolorna.

I början av det här året presenterade Industriförbundet, Verkstadsföreningen och Svenska arbetsgivareföreningen en skrift som heter Var finns teknikerna för svensk industri? Där konstaterades, att teknikerbristen hittills har varit koncentrerad främst till verkstads- och kemiindustrierna, medan bristen inom övriga delar av tillverkningsindustrin ännu ej nått lika uppseendeväckande proportioner. Bristen var, sade man, omkring 30 % eller mera i verkstadsindustrins fem huvudbranscher under senare delen av 1984. Särskilt alarmerande tal – 80–90 % – rapporterades från elektro- och transportmedelsindustrierna. Det förutspås att om konjunkturuppgången också hinner påverka investeringarna ordentligt, så kommer även maskinindustrins teknikerbrist att nå alarmerande tal.

Uppgifter från statistiska centralbyråns prognosinstitut understryker de här slutsatserna. SCB:s arbetskraftsbarometer avslöjar markanta efterfrågeöverskott för civilingenjörer inom de teknikområden jag just nämnt samt också brist på gymnasieingenjörer med praktik och maskin- eller elektroteknisk utbildning. Ibland tillbakavisar man industrins oro för teknikerbristen och säger att också andra industriländer har samma problem och präglas av

*Om åtgärder för att
komma till rätta
med teknikerbris-
ten*

liknande brister. Men, då måste man, herr talman, komma ihåg att Sverige är ett tämligen unikt land i sin industriella specialisering på kunskapsintensiv och teknikertät industri. Den svenska nettoexporten är omfattande från de särskilt teknikerintensiva branscherna.

Det bör också slås fast, att Sverige under en lång följd av år måste få till stånd en tillräcklig expansion inom de konkurrenskraftiga delarna av industrin. Det är då det blir möjligt att varaktigt lösa de externa balansproblemen och börja återbetala utlandsskulden. Detta betyder sammantaget att Sveriges industri har blivit och framför allt framöver kommer att vara internationellt sett mycket känslig för just teknikertillgången. I rapporten *Var finns teknikerna för svensk industri?* konstateras, att en svår och långvarig teknikerbrist kan komma att tvinga en rad företag att förlägga sina ingenjörstäta aktiviteter utomlands. Det skulle, säger man, i slutändan kunna försvaga Sveriges förvärvade komparativa fördelar på högteknologisk produktion även om de svenska företagen med en sådan utflyttning lyckas spara sin konkurrenskraft.

I svaret till mig framgår det klart att utbildningsministern ser allvarligt på teknikerbristen. Jag vill gärna göra det erkännandet. Hon pekar på några åtgärder som behöver vidtas. Den låga genomströmningen i civilingenjörsutbildningen är oroande, säger hon, och hänvisar till det arbete som pågår inom UHÄ för att man skall komma till rätta med det problemet. Jag vill på den punkten fråga utbildningsministern när man kan påräkna resultat av det arbete som pågår inom UHÄ. Med andra ord: När kan man få konkreta åtgärder till stånd för att förbättra genomströmningen?

Lena Hjelm-Wallén hänvisar också till att det inom kort kommer en proposition i frågor som gäller hur det offentliga utbildningsväsendets resurser skall kunna utnyttjas för uppdragsutbildning för bl. a. industrins behov. Den proposition som åsyftas är, såvitt jag förstår, den om vissa frågor om uppdragsutbildning, som tidigare har anmälts riksdagen. Nyheten nu är att i den propositionen kommer att behandlas uppdragsutbildning just för industrins behov, som ju har direkt relevans för den teknikerbrist vi diskuterar i dag. På denna punkt vill jag fråga utbildningsministern: Kan man räkna med att propositionen föreläggs riksdagen i nästa vecka, som tidigare har aviserats?

Jag vill också fråga utbildningsministern om de kontakter som hon har haft med de berörda högskoleledningarna i syfte att rekrytera och behålla kvalificerade forskarstuderande och lärare. Hon säger i sitt svar att hon hoppas att dessa kontakter skall ge underlag för åtgärder.

Jag vet inte om utbildningsministern har studerat de konkreta förslag till åtgärder som läggs fram i den rapport jag tidigare har uppehållit mig vid. Om inte tycker jag hon skall göra det mycket noga. I rapporten föreslås nämligen dels snabbverkande åtgärder för att man skall komma till rätta med teknikerbristen, dels åtgärder med effekt på längre sikt.

Det föreslås i den rapporten att informationen till högstadielärarna om naturvetenskapliga och tekniska studier skall förbättras och att riktad information skall ske, särskilt till flickorna. Det är ett gammalt folkpartiöns-

kemål, som vi har framfört i motioner gång på gång och som det finns all anledning att instämma i. Med glädje ser jag att utbildningsministern också i sitt svar tar upp den frågan. Vi har uppenbarligen samma grundsyn på den punkten.

Från folkpartiets sida har vi också tjatat år efter år om angelägenheten av att införa ett system med riktade betyg. Vi har varit det enda parti som har gjort det konsekvent. Den punkten tas också upp i näringslivsrapporten. Inför ett nytt antagningssystem, säger man där, med viktning av betyg i sökta linjers karaktärsämnen. Det slås också med kraft fast att man bör underlätta för yrkesverksamma civilingenjörer att forskarstudera. Man pekar på att en lösning kan vara att tillämpa det danska stipendiesystemet "erhvervsforskeruddannelse", som hanteras av den danska motsvarigheten till Ingenjörsvetenskapsakademien.

Det som nu nämnts är snabbverkande åtgärder. När det gäller åtgärder med effekt på längre sikt föreslås att insatserna skall ökas för att nya och redan yrkesverksamma låg- och mellanstadie lärare samt syo-konsulenter skall få en bättre egen kompetens inom det naturvetenskapliga och tekniska området.

Det föreslås också ett kursrelaterat betygssystem på grundskolans högsta stadium och gymnasieskolan samt väl definierade krav på förkunskaper när det gäller högre utbildning. Jag instämmer också i det förslaget. Även på den punkten gäller det sådant som folkpartiet tidigare har tagit upp i sina partimotioner.

Eftersom utbildningsministern säger sig ha noterat ett positivt intresse från näringslivets sida vad gäller de här frågorna vill jag nu fråga om hennes inställning till de konkreta förslag som förts fram i näringslivsrapporten. Var finns teknikerna för svensk industri? – Några av de förslagen har jag själv kommenterat och också instämt i.

Anf. 30 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag kommer från vårt lands mest genomindustrialiserade län, Västmanland, och kommer därför att anföra en del synpunkter som har att göra med situationen i just mitt län, och då närmast Västerås, och i det företag som dominerar sysselsättningen i Västerås. Det gäller ASEA.

ASEA brottas i dag med mycket stora problem när det gäller tillgången på kvalificerade tekniker. Tillgången på välutbildad och kompetent personal är av avgörande betydelse för ett högteknologiskt företag som ASEA. En jämförelse mellan personalsammansättningen inom områden med snabb tillväxt, t. ex. elektronik och industrirobotar, resp. områden med etablerad teknik och mogna produkter, t. ex. standardmotorer och standardapparatur, visar att andelen högskoleutbildade personer inom områden av det förstnämnda slaget kan uppgå till inemot 40 % av tjänstemännen – 40 % av tjänstemännen är alltså högskoleutbildade för att kunna ansvara för arbetsuppgifterna på området – medan det i det senare fallet rör sig om ca 10 %.

ASEA har i dag behov av att nyrekrytera flera hundra tekniker, som inte finns att tillgå. Därför har ASEA i Västerås och Ludvika satsat på en

Om åtgärder för att komma till rätta med teknikerbristen

*Om åtgärder för att
komma till rätta
med teknikerbris-
ten*

omfattande egen högskoleutbildning för gymnasieingenjörer i linje med företagets politik att erbjuda möjligheter till kvalificerad vidareutbildning för företagets anställda. Ett annat motiv till den satsningen är den hårdnande konkurrensen om högskoleutbildade ingenjörer. För en fortsatt expansion inom högteknologiområden är det därför nödvändigt att vi i vårt land har ett utbildningsväsende som både kvantitativt och kvalitativt kan tillgodose industrins och övriga avnämares behov. Det här är en livsnerv för svensk industri under en lång följd av år framöver, om vi skall kunna klara oss i konkurrensen med de länder som vi närmast har att tävla med på det här området. Löser vi inte teknikerproblematiken på området kommer vi utan tvivel efter i konkurrensen.

Efter interna genomgångar av hur profilen på högskoleutbildade ingenjörer bör se ut för att passa olika typer av arbetsuppgifter har ASEA beslutat satsa på flera olika interna utbildningar som ligger på högskolenivå utan att det är fråga om en komplett högskoleexamen. Ett exempel på ASEA:s kortare högskoleutbildning är den s. k. elektronikutmaningen. I höstas anställde ASEA ett tjugofemtal gymnasieingenjörer, som nu genomgår en utbildning motsvarande ca 35 högskolepoäng. Utbildningen innehåller avsnitt som introduktion i elektronik, datorteknik, tillämpad elektronik, programmeringsspråk, programmeringsteknik och datorer i processdatorsystem. Utbildningen bedrivs under den första terminen på heltid, alltså under betald arbetstid – en kostnad som företaget står för – och under en andra termin på delad arbetstid och fritid.

Det är självfallet i dag för tidigt att säga hur det här greppet kommer att lyckas, eftersom eleverna först helt nyligen, i och med termin 2, har börjat sitt egentliga arbete. Klart är emellertid att ASEA har kunnat rekrytera en grupp mycket studiemotiverade ingenjörer och att studieresultaten hittills har varit utomordentligt bra. Men ASEA:s elektronikutmaning är ett sätt att konkret försöka göra något åt bristen på kvalificerade tekniker inom det överhettade området elektronik och datateknik.

Herr talman! Självfallet löses inte problemet med teknikerbristen enbart med insatser av de enskilda företagen. Samhället har och skall ha det yttersta ansvaret på det här området, och regeringen är den instans i vårt samhälle som vi kan avkräva en planering och ett ansvarstagande för tillgodoseende av behovet av en utbildning även på teknikerområdet.

Jag skulle avslutningsvis vilja fråga utbildningsministern: Är det en tillfredsställande lösning att utbildningen på ett så viktigt område som det här gäller delvis åvilar de enskilda företagen? Jag skulle vilja få ett principuttalande från utbildningsministern i frågan om samhället inte måste eftersträva att – motsvarande vad som sker inom andra delar av utbildningssektorn – kunna tillgodose det behov som finns också vad gäller utbildning av tekniker.

Anf. 31 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag uppskattar mycket att vi kan föra den här ganska svåra debatten i ett resonerande tonläge. Jag tror inte att den på något sätt tjänar på att man försöker kasta skulden på den ena eller den andra, särskilt som det

som vi ser som problem i dag är sådant som man för flera år sedan borde ha tagit sig an och försökt rätta till.

Vi är alldeles överens om att Sverige är utomordentligt beroende av kvalificerade tekniker och yrkesarbetare och att utbildningsfrågorna därmed är av mycket stor betydelse för utvecklingen av vårt land som en framgångsrik industrination. Jag har mycket nära beröring med dessa frågor, inte minst i mitt hemlän, Västmanlands län, eftersom detta är det mest industrialiserade länet. I en situation där industrin kommer i gungning uppstår mycket stora problem för länet i dess helhet, inkl. alla dess orter.

Vi har i dag en situation där tillgången på tekniker och även vad gäller en del yrkesarbetargrupper inte är tillräcklig. Det gäller då att vidta en mängd kortsiktiga åtgärder, och det är i det sammanhanget som jag nämner de kontakter som vi har. Vi upprätthåller fortlöpande kontakter med högskoleledningarna och på många olika sätt med näringslivet, bl. a. med de centrala näringslivsorganisationerna och direkt med företag. I de diskussionerna kommer det naturligtvis upp en mängd frågor, ibland ganska okonventionella lösningar, och vi provar dessa lösningar så skyndsamt som vi kan.

Den näringslivsrapport som lämnades för en tid sedan och som är ett ganska genomarbetat dokument innehåller många förslag som det finns anledning att ta fasta på, och det har jag också gjort klart för dem som har arbetat fram denna rapport. Men även där finns frågor både på lång och på kort sikt. Som ett exempel på frågor på lång sikt kan jag nämna det som Jörgen Ullenhag sade om att det gäller att redan hos de mycket unga, hos grundskoleeleverna, skapa en förståelse för behovet av teknik och naturvetenskap. I det sammanhanget är lärarutbildningen av mycket stor betydelse. Jag lade för ett par veckor sedan fram en lärarutbildningsproposition, där vi föreslår en förstärkning av lärarutbildningen i teknik och naturvetenskap för dessa viktiga år som motsvarar dagens låg- och mellanstadium.

På Jörgen Ullenhags mer direkta fråga om tidpunkter vill jag svara att när det gäller det arbete som pågår inom UHÄ i syfte att få fram studerande till examina – den s. k. genomströmningen – beräknar vi att det arbetet med alla dess övriga komponenter skall kunna redovisas i anslagsframställningen i augusti och alltså ingå i budgetarbetet i höst. Det är alldeles självklart att teknikutbildningen är en fråga som kommer att bli enormt väsentlig i höstens budgetarbete.

Propositionen om uppdragsutbildning kommer att läggas fram i mars, såsom utlovats. Den är ju strategiskt viktig, eftersom det handlar om behovet av fortbildning och vidareutbildning. Jag vill här gärna ta upp den principfråga som Hugo Bergdahl berörde: Vad skall samhället svara för, och vad skall näringslivet svara för? Vi kommer att försöka klargöra det i denna proposition. En allmän tumregel är att samhället skall svara för grundutbildningen upp till en viss yrkeskompetens. Sedan kan man också tänka sig att samhället skall stå för en viss påbyggnadsutbildning av mer allmänt slag. Däremot kommer det alltid att finnas ett stort behov av fortbildning och vidareutbildning inom företagen, alltså en företagsintern personalutbildning. Jag tycker att även sådan utbildning skulle kunna förläggas till

*Om åtgärder för att
komma till rätta
med teknikerbris-
ten*

Fredagen den
15 mars 1985

*Om åtgärder för att
komma till rätta
med teknikerbris-
ten*

samhällets utbildningsinstitutioner. Det är därför som jag vill lägga fram en proposition särskilt om uppdragsutbildning. Sådan utbildning skall alltså kunna förläggas till dessa institutioner, men företagen skall då betala för den. Jag tycker att det går att leva efter den principen. Det är så tydligt att samhället – i form av utbildningsmyndigheterna – och näringslivet behöver gå hand i hand för att ordna den bästa utbildningssituationen så att vi skall få tekniker grundutbildade och sedan vidareutbildade och fortbildade. Jag tror att vi därvid kan se fram mot ett gott samarbete.

Anf. 32 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag instämmer med utbildningsministern i att det är bra att vi för denna debatt i ett resonerande tonläge. Det här är inga lätta saker. I många stycken har vi också från de politiska partierna här i riksdagen varit överens både om riktiga bedömningar och om felbedömningar. Det har rätt stor enighet om de dimensioneringsbeslut som har fattats här i riksdagen i fråga om teknikerutbildningen.

Vi kan väl också säga att man på näringslivshåll inte alltid har sett de här frågorna i tid. Där liksom hos de politiska parterna har kunnat noteras en viss yrvakenhet inför de väldiga behov som finns i dag. Det är alltså mycket svårt att göra korrekta prognoser.

När det gäller lärarutbildningspropositionen kommer utbildningsministern att få folkpartiets stöd för den förstärkning som föreslås beträffande kvaliteten för låg- och mellanstadielärarna. Däremot är vi kritiska till förslaget om högstadieläro-utbildningen. Det kommer Linnea Hörlén strax att uppehålla sig vid något mer i samband med den debatt som kommer att äga rum om kvaliteten på elevernas kunskaper i matematik.

Jag tror att det är oerhört viktigt, herr talman, att vi alla, oavsett partipolitisk hemvist, försöker tänka i litet nya banor och kanske också ta fasta på litet udda förslag som läggs fram. Det har i debatten föreslagits att man i framtiden skulle satsa ganska mycket på någon form av återkommande utbildning för tekniker och ingenjörer. Man har från industrins sida sagt att för många av de ingenjörer som anställs blir baskunskaperna snabbt föråldrade när det gäller matematik, fysik, kemi och andra ämnen. Utvecklingen går så oerhört snabbt. Det gör att man bör överväga att kanske också i högskolans regi satsa på en ny form av utbildning, som innebär att de studerande kan komma in i utbildningen under en termin eller kanske någon längre tid efter det att de har varit ute i yrkeslivet under ett antal år. Det vore någonting ganska nytt om detta skedde i en något större skala. Jag tycker att det finns skäl för oss att fundera på de förslag som kommit fram i detta avseende.

Teknikerbristen hänger också samman med kvaliteten på teknikerutbildningen. UHÄ har föreslagit att man skall öka de kvalitativa insatserna inom civilingenjörsutbildningen. Vi har följt upp det förslaget i folkpartimotionen, och förhoppningsvis kommer också socialdemokraterna att ställa upp på det kravet.

Man bör också föra en diskussion om utbildningstidens längd. Det har

föreslagits en förlängning av civilingenjörsutbildningen. Det är också ett förslag som har mycket som talar för sig.

Sammantaget tror jag alltså att det finns anledning att i framtiden öka satsningen på teknikerutbildningens kvalitet och självfallet även på dimensioneringen.

Då uppkommer ett nytt bekymmer, som vi har redan i dag, och det är hur vi skall kunna behålla duktiga och framstående lärare och forskare inom högskolan i den konkurrenssituation som vi i dag har när det gäller teknikerna. De tekniska högskolorna klagar över att många av de duktiga forskarna och lärarna får erbjudanden från näringslivet som är av sådan karaktär att de inte tackar nej till dem. Därför bör man fortsätta diskussionen och lägga fram förslag om en mer differentierad lönesättning, där det första steget har tagits genom marknadslönetilläggen. Jag tror att det är nödvändigt om vi skall kunna klara av att ge en bra högskole- och universitetsutbildning till teknikerna under 1980- och 1990-talen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 33 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Självfallet är det någonting av en desperat åtgärd som i detta fall ASEA vidtar för att trygga tillgången på tekniker, något som är helt nödvändigt om företaget skall kunna fullgöra de affärsavtal som man har träffat med köpare av företagets varor. Det är helt nödvändigt om företaget skall kunna fullgöra de leveranser som man kommit överens om.

Men denna utbildning är givetvis i mycket stor omfattning inriktad på att tillgodose behoven just inom detta företag. Det är givetvis jättebra att i detta fall ASEA har gjort dessa insatser och åtagit sig planeringen och ansvaret – inte minst det ekonomiska – för att utbilda denna personal. Men man måste ändå göra det konstaterandet att det handlar om en utbildning som i hög grad är inriktad för det egna företagets behov.

När det gäller den egna personalen är det självklart att företagen i framtiden själva tar på sig ett stort ansvar för vidareutbildningen och att den utbildningen sker i nära samarbete med samhällets utbildningsanstalter och med tillvaratagande av de resurser som finns på detta område.

Sedan tror jag att utbildningsministern och jag är helt överens när det gäller den högre utbildningen – jag tänker på civilingenjörsutbildningen. I det fallet har samhället givetvis det helt dominerande ansvaret, och givetvis måste det vara så även i framtiden. Det som hänt när det gäller ASEA beror på att det uppstått en situation som man vill lösa genom egna insatser inom företagets ram. Det är bra, men jag tror att det är nödvändigt att man så långt det är möjligt försöker undvika att företagen alltför mycket själva styr utvecklingen på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om åtgärder för att
höja skolelevernas
kunskapsstandard***5 § Svar på interpellation 1984/85:107 om åtgärder för att höja skolelevernas kunskapsstandard****Anf. 34** Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Linnea Hörlén har frågat mig vilka åtgärder som kommer att vidtagas för att höja kunskapsstandarden bland elever i den svenska skolan.

Bakgrunden till frågan är en internationell undersökning av elevers matematikkunskaper som genomförts av International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).

Vissa uppgifter ur denna undersökning – som ännu inte är formellt presenterad – tyder på att svenska elever i årskurs 7 år 1980 låg dåligt till i vissa moment i matematik jämfört med elever i de flesta andra länder. Det gäller framför allt aritmetik och algebra. I bl. a. geometri är läget däremot inte alarmerande. På gymnasiets naturvetenskapliga och tekniska linjer ligger de svenska eleverna bra till.

Den svenska delen av undersökningen redovisades redan 1983 och väckte då ingen större debatt. Denna redovisning jämförde också resultaten med motsvarande resultat 1964. Resultaten från de båda åren låg i stort sett på samma nivå.

Om man jämför årskurs 7 och gymnasieresultaten tycks det vara så att de bästa eleverna i Sverige ligger bra till också vid en internationell jämförelse. Problemet förefaller i stället i första hand vara de svagare eleverna.

De resultat som nu presenteras är fem år gamla. Sedan 1980 har åtskilliga åtgärder vidtagits som bör ha förbättrat situationen för matematikundervisningen. Den viktigaste åtgärden är den nya läroplanen – Lgr 80 – som lyfter fram behovet av förstärkta baskunskaper i bl. a. matematik. Dessutom har fortbildningen av lärare samt läromedlen förändrats i en riktning som torde ha förbättrat matematikkunskaperna i grundskolan.

I förra veckan presenterade regeringen en proposition med förslag till en förändrad lärarutbildning. I propositionen föreslås en kraftigt utökad undervisning i matematik för lärarna på låg- och mellanstadiet – dvs. de stadier där orsakerna till de dåliga resultaten i årskurs 7 i första hand måste sökas.

Matematik kunskaper är av grundläggande betydelse bl. a. för vidare studier. Alla signaler som tyder på brister i elevernas matematikkunskaper måste tas på djupt allvar. Vi får därför inte slå oss till ro med de åtgärder som redan vidtagits. Jag kommer inom kort att tillsätta en särskild arbetsgrupp för att analysera orsakerna till bristerna i matematikkunskaperna i grundskolan och för att föreslå eventuella ytterligare åtgärder. I gruppen skall ingå företrädare för skolan, lärarutbildningen och ämnet matematik inom högskolan.

Anf. 35 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Först vill jag då tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Den var föranledd av vissa alarmerande uppgifter om svenska elevers kunskaper mätt med internationella mått.

*Om åtgärder för att
höja skolelevernas
kunskapsstandard*

Det är naturligtvis ett väsentligt påpekande som utbildningsministern gör, att det var på ett begränsat ämnesområde, aritmetik och algebra, som de svenska eleverna visade bristfälliga kunskaper. Med tanke på det goda rykte som vårt land av tradition har haft då det gäller kvalitet på olika områden, tycker jag ändå att det känns genant att vi med våra resurser inte på alla kunskapsområden når bättre resultat än länder med ojämeförlikligt sämre förutsättningar att bedriva en effektiv undervisning. Direkt alarmerande är ju den omständigheten, som utbildningsministern mycket riktigt påpekar, att det i första hand tycks vara ett problem som gäller de svaga eleverna. Nu är det några år sedan undersökningen gjordes, men den ligger ändå inte längre tillbaka i tiden än att eleverna måste ha följt undervisningen efter Lgr 69. Man kan naturligtvis fråga sig om de bristande kunskaperna på något sätt kan hänföras till brister i den nya skolformen.

Därför var det positivt att få höra att utbildningsministern avser att tillsätta en särskild arbetsgrupp för att analysera orsakerna till bristerna i matematik-kunskaperna i grundskolan och att gruppen också skall föreslå eventuella ytterligare åtgärder.

Jag vill också något kommentera de åtgärder för att förbättra situationen som redan vidtagits och som utbildningsministern framhöll i svaret på min interpellation. Lgr 80, den nya läroplanen, är naturligtvis en positiv faktor, framför allt därför att den så starkt betonar vikten av goda baskunskaper, likaså fortbildningen av lärare i den mån den hunnit genomföras. Det råder väl inget tvivel om att det finns ett samband mellan kvaliteten på lärarnas utbildning och deras möjligheter att förmedla kunskaper till eleverna. Det handlar då både om goda ämneskunskaper och om pedagogisk skicklighet. Enligt min uppfattning kan inte dessa två ersätta varandra. Utan goda ämneskunskaper saknar man den överblick som behövs för att självständigt behandla lärostoffet och anpassa det till den enskilde elevens behov. Lika illa är det att sakna elementära kunskaper om barns sätt att fungera och om undervisningsmetodik, hur goda ämneskunskaper man än har.

Det är bra att utbildningsministern i den nu aktuella propositionen om lärarutbildningen föreslår en utökad undervisning i matematik för blivande lärare på låg- och mellanstadiet. Förhoppningsvis kommer detta att leda till bättre resultat i undervisningen. Vad man missar i fråga om inläring under detta grundläggande stadium i utbildningen kan bli en black om foten livet igenom.

Ju högre upp man kommer i skolan, desto större krav ställs också på ämneskunskapernas kvalitet. Därför är det oroande att propositionen i så stor utsträckning som är fallet accepterar ämneskunskaper omfattande endast 20 poäng för lärare som skall undervisa på högstadiet. Från folkpartiets sida kommer vi att ställa principkrav på ämneskunskaper om minst 40 poäng för undervisning på högstadiet. Vi tror att detta är nödvändigt för att undervisningen skall bli så effektiv som det är önskvärt.

När man får sådana tankeställare som den s. k. IEA-undersökningen ger anledning till, börjar man fundera över tänkbara orsaker till de svaga kunskaperna. Frågorna infinner sig, och jag vill nämna några:

*Om åtgärder för att
höja skolelevernas
kunskapsstandard*

- Är undervisningen i de lägsta årskurserna tillräckligt flexibel för att den skall kunna anpassas till den enskilde elevens utveckling? Vi vet ju att en del barn är färdiga att ta till sig kunskaper tidigare än andra. Från folkpartiets sida har vi länge hävdad att det skulle vara en fördel med en sänkning av skolpliktsåldern till sex år.
- Det här med mängdlära i matematikundervisningen i grundskolan, gav det några positiva resultat? Kan bristerna i fråga om matematiska kunskaper möjligen hänföras till den perioden?
- Finns det några risker med användning av miniräknare i skolan? Får eleverna den färdighetsträning i de grundläggande räknesätten de behöver för att kunna klara sig i livet?
- En fjärde fråga gäller krav i skolan. Problemet med de svaga kunskaperna gällde ju i första hand de svagare eleverna. Är det möjligen så att grundskolan, trots alla våra ansträngningar, på något sätt missgynnar de svagare eleverna?

Lgr 80 har ju slagit fast behovet av hemuppgifter och av uppgifter över huvud taget som tränar elevernas förmåga att självständigt ta ansvar och fullfölja ett åläggande. Det finns säkert flera frågor att ställa, men jag nöjer mig med dessa. Det vore trevligt om utbildningsministern själv ville ge sina synpunkter på de frågor jag ställt. I varje fall vill jag direkt fråga:

Anser utbildningsministern dessa frågor relevanta att ställa med anledning av IEA-rapporten?

Kommer dessa och liknande frågor att behandlas av den planerade arbetsgruppen?

Anf. 36 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag tycker visst att dessa frågor är relevanta att ställa. Flera av dem har också statsrådet Göransson behandlat i årets budgetproposition under rubriken En skola för alla. Sådana frågor i synnerhet vad gäller matematiken, som vi än så länge inte vidrört men som det kan finnas särskild anledning att titta på nu, när vi har fått denna redovisning från IEA-undersökningen, skall vi be den speciella arbetsgruppen att ta upp.

Jag skall inte uppehålla mig vid allmänna grundskolefrågor ytterligare annat än med en liten kommentar angående sexåringarna. Jag har den personliga åsikten att det är väldigt viktigt att vi använder tiden väl när det gäller att arbeta med grundläggande färdigheter för dessa barn. Men den frågan är mindre en fråga om hur det skall organiseras och om huvudmannaskapet för verksamheten än om att verkligen arbeta för att hitta former för att låta sexåringar skaffa sig kunskaper på ett sätt som passar sexåringar. Det gäller att arbeta med kunskaper helt enkelt, och det tror jag också man kan göra i förskolan.

En diskussion som bör föras efter IEA-undersökningens redovisning är hur det går för de svaga eleverna. Det är en fråga som vi i den socialdemokratiska regeringen har tagit upp och analyserat år efter år och försökt hitta olika lösningar på. Jag tror det viktigaste i detta sammanhang är en medvetenhet om problemen, så därför är det mycket viktigt att föra ut debatten om

IEA-undersökningen. Det är viktigt att man blir medveten om hurdan situationen är och att vi måste anstränga oss mera vad gäller de elever som inte är så starka. Också de skall få den kunskap de har rätt till, framför allt baskunskaperna.

I det arbetet tycker jag det är viktigt att stärka kompetensen hos de lärare som skall arbeta med elever på låg- och mellanstadiet. Det är också någonting viktigt i lärarutbildningspropositionen. Naturligtvis gäller detta även för lärare som skall arbeta med eleverna högre upp, men just IEA-undersökningen, som ju var utgångspunkten för den ställda frågan, behandlar elever som just kommit in i årskurs 7. De brister man där kan notera är alltså sådana brister som har uppstått på låg- och mellanstadiet. Man kan därför inte ta IEA-undersökningen som utgångspunkt för att säga att nu måste högstadielärarna allmänt ha ökade ämneskunskaper. Den åsikten kan man ha ändå, och jag respekterar den, men man kan inte använda IEA-undersökningen som grund för den.

Håller vi fast vid att det är den svagare elevens situation vi skall uppmärksamma är det klart att lärarna måste ha ett gott ämneskunnande. Men väl så viktigt och kanske ännu mer väsentligt är den pedagogiska skickligheten och att vi får en stabil inlärningssituation omkring eleverna. Detta hoppas jag vi skall kunna föra nyanserade diskussioner om.

Anf. 37 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar för denna utläggning beträffande problematiken kring den fråga som jag har ställt.

Från folkpartiets sida har vi hävdat kravet på sänkt skolpliktsålder i 30 års tid nu, och det kravet står vi nog fast vid. Personligen ser jag som det viktigaste skälet i dagens läge för skolplikt från sex års ålder att samtliga barn i sexårsåldern då skulle komma in under en god ledning i skolsystemet. Läget i dag är att några procent av sexåringarna – ingen vet exakt hur många – står utanför också den allmänna förskolan. Jag tror dessutom inte att det är alltför osäkert att det bland dem återfinns en del av de elever som kan hänföras till den svagare gruppen. Därför tror jag det är viktigt att få obligatorisk skolgång redan från sex års ålder.

Som jag tidigare har sagt är det mycket positivt att det enligt propositionen blir en förstärkning av lärarutbildningen på låg- och mellanstadiet. IEA-undersökningen bland 13-åringar visar ju att den utbildning som eleverna tidigare fått inte varit riktigt tillfyllest. Då står de i en ännu sämre situation om de inte får en fullständigt adekvat hjälp under högstadieperioden. Jag vill nog inte riktigt acceptera den tanke som Lena Hjelm-Wallén här framförde, att orsaken till att elever vid 13 års ålder inte når upp till de krav som vi rimligtvis bör ställa på kunskaper i den åldern enbart är att hänföra till tidigare åldrar.

Medvetenhet om problemen är viktigast – jag kan kanske instämma i att det är viktigt att vi är medvetna om problematiken. Men vi bör då också stå öppna för alla möjligheter att avhjälpa problemen, och på det sättet hoppas jag att arbetsgruppen kommer att fungera.

Jag skulle ytterligare vilja understryka det som jag tagit upp: behovet av gott samarbete mellan hem och skola. Jag tror att vi aldrig kommer att klara de svagare elevernas situation om vi inte också kan försäkra oss om att de får ett gott stöd hemifrån. Det måste bli ett fint samarbete. Och alla är medvetna om att det är de svagare elevernas föräldrar som skolan har störst svårighet att få kontakt med. Därför tror jag att förstärkning av den här verksamheten, bl. a. så som den bedrivs inom Hem och skola-föreningarna är en angelägen åtgärd som arbetsgruppen får anledning att fundera över.

Anf. 38 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag vill komma med en enda kommentar: Jag tror att stabiliteten i undervisningssituationen är mycket betydelsefull för elever som har ganska svårt för sig i skolan. Då är det väsentligt att lärarna har en sådan utbildning att de kan fungera i ganska många ämnen i en klass – så att man inte splittrar situationen med väldigt många lärare omkring en och samma elev. Det är en sak som man måste tänka på när man utformar en lärarutbildning. För dessa elever tror jag att man särskilt skall tänka på att ämneskombinationerna organiseras, så att man får helhet och stabilitet. Det har jag försökt göra i lärarutbildningspropositionen.

Anf. 39 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag respekterar de goda intentionerna i det arbete som utbildningsministern har gjort. Jag kan också hålla med om att det är viktigt att ha den pedagogiska utbildning som gör det möjligt att vara flexibel i undervisningen. Men jag tror att det är minst lika viktigt att få goda ämneskunskaper hos de lärare som skall leda undervisningen, också sedan eleverna lämnat låg- och mellanstadiet. Jag menar att ju högre upp man kommer, desto större vikt måste läggas vid de goda ämneskunskaperna i undervisningen. Det ställs allt högre krav på kunskaper, överblick och en förmåga att redigera stoffet så att det passar eleverna – och det klarar läraren inte utan mycket goda ämneskunskaper. Detta märks mera ju högre upp i skolan eleven kommer.

Vi får återkomma till den debatten senare.

Anf. 40 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Vi får som sagt återkomma till den debatten senare. Det är bra att vi är överens om att det här hela tiden behövs både-och: man behöver de gedigna ämneskunskaperna, men man behöver också ta stor hänsyn till behovet av den stabila undervisningssituationen och av den pedagogiska skickligheten. Man får sedan se hur långt man når – hur lång utbildningstid det kommer att handla om, hur många ämnen man kan kombinera, osv. Vi kan alltså återkomma till det senare.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1984/85:145 till kulturutskottet

7 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1984/85:2879–2881 till konstitutionsutskottet

8 § Anmälades och bordlades
Propositionerna
1984/85:143 Vissa frågor på fiskets område
1984/85:149 Lag om foder

9 § Anmälades och bordlades
Skatteutskottets betänkanden
1984/85:35 Multinationella företags skatteförhållanden (förs. 1984/85:9)
1984/85:40 Avräkningar av statliga fordringar vid återbetalning av skatt
(prop. 1984/85:108)

Lagutskottets betänkanden
1984/85:26 Modernisering av konkurslagen
1984/85:29 Anslag till marknadsdomstolen (prop. 1984/85:100 delvis)

Trafikutskottets betänkanden
1984/85:13 Anslag till Vägvesende m. m. (prop. 1984/85:100 delvis)
1984/85:14 Anslag till Trafiksäkerhet (prop. 1984/85:100 delvis)

Näringsutskottets betänkande
1984/85:16 Vissa kollektiva försäkringar

Bostadsutskottets betänkande
1984/85:11 Anslag till allmänna samlingslokaler (prop. 1984/85:100 delvis)

10 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 14 mars

1984/85:120 av *Pär Granstedt* (c) till jordbruksministern om tilldelningen av medel för naturvård:

Skötseln av naturparker, naturreservat och andra för naturvården viktiga områden som t. ex. hagmarker och strandängar har sedan slutet av 1960-talet i stor utsträckning finansierats med beredskapsmedel från AMS. Under budgetåret 1981/82 togs ca 110 milj. kr. i anspråk för naturvårdsåtgärder,

5 Riksdagens protokoll 1984/85:97–100

Nr 98

Fredagen den
15 mars 1985

*Meddelande om
interpellation*

budgetåret 1982/83 ca 122 milj. kr. och budgetåret 1983/84 ca 138 milj. kr. Dessa belopp inrymmer dels åtgärder för friluftslivets behov, dels rena naturvårdsåtgärder. Beloppen kan jämföras med att naturvårdsverkets anslag för "Vård av naturreservat m. m." i årets budgetproposition föreslås till 32,2 milj. kr.

Fr. o. m. innevarande budgetår har dock AMS ändrat inriktning på sina anslag för beredskapsarbeten. För budgetåret 1984/85 har länsstyrelserna endast tilldelats 74,23 milj. kr. för de här aktuella ändamålen, vilket således är en halvering jämfört med budgetåret dessförinnan. AMS har vidare angett att arbeten som ej omfattar investeringar skall planeras så att ca 70 % av medlen faller på första hälften av budgetåret och ca 30 % på andra hälften. Detta ger vid handen att ytterligare reduktioner är planerade.

Neddragningarna slår mycket ojämnt. Så har t. ex. Stockholms län och Gotlands län inte fått några medel alls, i Norrbottens län är neddragningen från 30 till 2,5 milj. kr. och för Jämtlands, Västerbottens och Västmanlands län är neddragningen ca 90 %.

Om AMS nya inriktning blir bestående och naturvården inte kompenseras på annat sätt kan konsekvenserna bli mycket allvarliga för det praktiska naturvårdsarbetet. Naturvårdsobjekt kommer inte att kunna skötas på det sätt som var tänkt när de avsattes som naturreservat eller liknande. Mark- och vegetationsvård kommer sannolikt att eftersättas i ett mycket stort antal områden. Områden där åtgärder tidigare genomförts kommer i många fall att förfalla. Också utanför de rena naturvårdsobjekten kommer arbeten för landskapsvård och till friluftslivets fromma att minska kraftigt, vilket får till följd att stora natur- och kulturvärden riskerar att gå till spillo. Personal som anställs hos länsstyrelserna för att planera och verkställa åtgärderna måste avskedas. Det innebär att den kunskapsresurs och den planeringsberedskap som byggts upp under många år kommer att försvinna.

Den situation som nu uppstått för naturvården är naturligtvis ohållbar. De medel som ställs till förfogande för naturvårdsåtgärder direkt över statsbudgeten är långt ifrån tillräckliga för att man skall uppnå målen med säkerställande av naturvårdsobjekt. Anslaget har i själva verket sedan länge beräknats med utgångspunkt i att AMS-medel skulle ställas till förfogande för ändamålet. Regeringen har också vid upprepade tillfällen såväl i budgetpropositionen som i naturvårdsverkets regleringsbrev framhållit att en samordning bör ske mellan nyttjande av AMS-medel och naturvårdsverkets anslag för "Vård av naturreservat m. m.". En sådan samordning har också skett så länge AMS-medel funnits tillgängliga för naturvården. Om inte en katastrofal nedrustning av den statligt bedrivna naturvården skall ske måste antingen AMS fördelningsprinciper på det här området återställas eller andra medel ställas till förfogande som kompenserar för bortfallet av AMS-medel. Situationen på naturvårdsområdet är inte sådan att en nedskärning av resurserna kan genomföras utan allvarliga konsekvenser. Snarare skulle större resurser än vad som hittills funnits tillgängliga behövas.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande fråga till jordbruksministern:

På vilket sätt avser regeringen att säkerställa naturvårdsinsatser med minst oförändrad ambitionsnivå trots att AMS-medel nu inte ställs till förfogande för naturvården i samma utsträckning som tidigare?

Nr 98

Fredagen den
15 mars 1985

*Meddelande
om fråga*

11 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 14 mars

1984/85:478 av *Inger Josefsson* (c) till statsrådet Bengt Göransson om förhandsgranskning av filmer och videogram:

I vårt land finns i dag en stark folkopinion mot det extrema våld och den våldspornografi som finns i vissa videogram, vilka kan köpas eller hyras av allmänheten.

I prop. 1984/85:116 om åtgärder mot våldsskildringar i videogram m. m. utlovas en utredning vars huvudsakliga uppgift skall bli att utreda frågan om förhandsgranskning av filmer och videogram.

Med anledning härav vill jag till kulturministern ställa följande fråga:

När kommer den aviserade utredningen att tillsättas, och hur lång tid kan den beräknas arbeta?

12 § Kammaren åtskildes kl. 10.31.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert